№ 3 (דריטער יאָרגאַנג) פרייז 10 גראָשן

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

אַבאָנאַמענטס-פרייז:

מאָנאַטלעך	35 גראָש
פערטל-יערלעך	1.00 זל.
אין אויסלאַנד:	
פערטל-יערלעך	1 דאָלאַר

אַנאָנסן-פרייז:

פאַר אַ פּעטיט-שורה אין טעקסט . .	40 גראָשן
" " " פאַרן טעקסט .	20 "
" " " נאָכן טעקסט .	15 "

פאַרן אינהאַלט פון די אַנאָנסן איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטלעך.

די צייטונג טראָגט נישט קיין געשעפטס-כאַראַקטער און איז נישט אויסגערעכנט אויף פאַרדינסט.

אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:
Red. „BIALER WOCHENBLAT",
Biała-Podl., Grabanowska 35.
Skrz. poczt. 26.
Konto rozrach. № 3.

Biała-Podlaska, dnia 17 stycznia 1936 r.

ביאַלע-פּאָדל., פרייטאָג פ' שמות תרצ"ו, 17 יאַנואַר.

אינזש. ט. קאָוואַלעווסקי
דירעקטאָר פון דער שטאָט-עלעקטראָווניע אין ביאַלע-פּאָדל.

די אַנטוויקלונג פון דער שטאָט-עלעקטראָווניע אין ביאַלע.

די עלעקטראָווניע אין ביאַלע-פּאָדל. איז אַנטשטאַנען אין דער צייט פון דער דייטשער אָקופּאַציע פאַר צוועק פון מיליטערישער נאַטור, ד. ה. פאַרן באַלייכטן ביוראָס און אַמטן, קאַשאַרן און ענלעכע מיליטערישע איינריכטונגען. די נעץ, וועלכע די אָקופּאַנטן האָבן איינגעפירט, איז געווען אַן אייזערנע, איינגעריכטעט פּראָוויזאָריש און אויף שנעל, — אין ריכטונגען, וועלכע האָבן נישט געצילט צו ליפערן עלעקטריע די שטאָט-איינוווינער.

די עלעקטראָווניע — אייגנטלעך דריי עלעקטראָווניעס - איז באַשטאַנען פון אַלטע עלעקטרישע מאַשינען, צוגעטריבטע אין בעלגיע און פראַנקרייך, באַוויגענע דורך אַלטע אָפּגענוצטע פּאַרע-לאָקאָמאָבילן.

די דאָזיקע עלעקטראָווניעס זענען דורך דער שטאָט מאַכט איבערגענומען געוואָרן אין יאָר 1918.

סאיז פאַרשטענדלעך, אַז פאַרן נוצן פון דער שטאָט, האָט מען געדאַרפט די מאַשינען צוזאַמען גרופּירן אין איין געביידע און אויך איבערבויען די דראָט-נעץ.

די איבערבויאונג פון דער עלעקטראָווניע איז פאַרענדיקט געוואָרן אין יאָר 1924, ווען מהאָט די איינריכטונגען אַריינגעשטעלט אין דער נייער געביידע אויף נאַרוטאָוויטש-גאַס 3.

עס זענען דאָ געבליבן די זעלבע איינריכטונגען וואָס אַ מאָל, ד.ה. אַלטע לאָקאָמאָבילן און אַ גאַנצע רייע קליינע מאַשינען פון סאָבילן שטראָם. צוליב דעם אָבער, וואָס די באַלאַסטונג איז געוואַקסן, האָט מען אין יאָר 1927 אינסטאַלירט אַ דיזל-קראַפט-מאָטאָר פון 180 פערד-קראַפט, וועלכער איז ליידער צוליב אַ פאַבריק-דעפעקט אינגאַנצן קאַליע געוואָרן. די פירמע אַלס ליפעראַנטן פון מאָטאָר, האָט אָנשטאָט דעם קאַליע-געוואָרענעם, אַריינגעשטעלט אַ פרישן פון 240 פ.-ק., וועלכער אַרבעט נאָך ביז היינט גאַנץ באַפרידיקנדיק.

פון יאָר 1930 זאַטירט די שטאָט עלעקטראָווניע איר שנעלן אַנטוויקלונגס טעמפּאָ. אין יאָר 1930 האָט די פּראָדוקציע אנגעטראָפן קוים 127.000 קילאָוואַט, די שטאָט איז געווען באַלויכטן דורך 112 גאַזן-לאָמפּן, אַבאָנענטן זענען אומגעפער 600, די שטראָם-ליפערונג האָט געדויערט פון אָוונט ביז פרימאָרגן.

אין יאָר 1931 איז געשלאָסן געוואָרן אַ קאָנטראַקט מיט דער אַעראָפּלאַן-פאַבריק אויף צו ליפערן שטראָם פאַר פאַבריקאַציע צוועקן, מהאָט אַריינגעשטעלט נאָך איין קראַפט-מאָטאָר פון 120 פ.-ק., מהאָט אינסטאַלירט אַ צעטיילונגס-טאַפל אויף 3.000 וואָלט.

פון 17-טן יולי 1931 דויערט די ליפערונג פון עלעקטער-ענערגיע אָן אונטערברעכן אַגאַנצן מעת-לעת. גלייכצייטיק מיטן וווקס פון דער פּראָדוקציע און מיטן וווקס פון דער צאָל זוכענדיקע פאַלט דער פרייז פאַרן שטראָם, וועלכער געט איבער פון 1.25 גר. פאַר אַ קילאָוואַט ביז 80 גר. און נידריקער, ווייל מהאָט אָנגעווענדעט אַ בלאָק-טאַריף, וועלכע דערלויבט אויך מיטל-מעסיקע פרייזן.

די אַנטוויקלונג פון דער עלעקטראָווניע און דער וווקס פון דער קאָנסומציע האָט פאַראורזאַכט, אַז די פאַראַנענע איינריכטונגען זענען געוואָרן נישט גענוגנד און סהאָט זיך אַרויסגעוויזן די נויטווענדיקייט פון אינוועסטירן נייע מאַשינען. מדאַרף נישט פאַרגעסן, אַז פּראָדוקציע אין יאָר 1934 האָט אָנגעטראָפן 506.000 קילאָוואַט, ד.ה. זי איז געווען 4 מאָל גרעסער ווי אין יאָר 1930 די צאָל אַבאָנענטן איז געשטיגן פון 600 ביז 1.500 און גאַס לאָמפּן איז געווען 200.

אין יאָר 1335 האָט די שטאָט-פאַרוואַלטונג מיטן ה' בירגערמייסטער אַל. וואַלאַווסקי אין דער שפּיץ, זוכנדיק וועגן פאַר דער אַנטוויקלונג פון דער עלעקטראָווניע, באַטראַכט איינִיקע מעגלעכקייטן, פאָרגעשטעלטע דורכן דירעקטאָר פון דער עלעקטראָווניע, כדי צו דערפילן די טעכנישע פאָדערונג. מהאָט באַטראַכט די עווענטואַליטעט פון אָט וואָס:

1) פון צושטעלן אַ נייע דיזל-גרופּע מיט קראַפט ביי אומגעפער 500 פ.-ק.;

2) פון צושטעלן אַ קראַפט-מאָטאָר אויף זויג-גאַז;

3) פון צושטעלן אַ טורבאָ-גרופּע אויף פּאַרע.

נאָכן באַטראַכטן אַלע טעכנישע מעלות און חסרונות ביי יעדע פון די פאָרגעשטעלטע לעזונגען, האָט מען זיך פאַרהאַלטן ביי דער פּאַלע-דער קאָנצעפּציע: מהאָט געדאַרפט איינשטעלן אַ טורבאָ-גרופּע און צו דעם צוועק האָט מען געמוזט באַקומען אַ נייע טורבאָ-גרופּע און פאַרברייטערן די פאַראַנענע עלעקטראָווניע. וועלכע איז שוין נישט געווען בכח נאָכצוקומען דער וואַקסנדער באַדערפעניש.

דער שטאָט-ראַט האָט אַקצעפּטירט די באַשטימטע אויף דעם צוועק סומע פון 160.000 זל.

בעת דעם נאָכזוכן אנטשפּרעכנדע איינריכטונגען איז געלונגען געלעגנהייטלעך צו באַקומען אַ פּאָלשטענדיקע עלעקטראָווניע-איינריכטונג, וואָס באַזטעהט פון 2 קעסלען און 1 טורבאָ-גרופּע אויף 500 פ.-ק., פון אַ לויפקראַן אויף 5.000 קג., צעטיילונגס-טאַפעל, רערן און אַרמאַטורן-פאַר ס"ה 95.000 זל. ווייל אָבער די באַקומענע איינריכטונגען האָבן ראַדיקאַל געענדערט די לאַגע, האָט מען שוין געדאַרפט אָפּלאָזן די אַלטע עלעקטראָווניע און אויסבויען אַ נייע.

די קראַפט-קוועלע מוז האָבן צו איר דיספּאָזיציע גרויסע סכומים וואַסער, נויטיקע פאַר קאָנסומציע, ווי אויך אַ באַקוועמען צופיר פון קוילן. מהאָט אויסגעוויילט פּלאַץ אין זאָפּי-וואַלד, וואָס גיט אָט די באַקוועמע לעזונגען: דער נאָענטער טייך ליפערט וואַסער, די קאָלייקע — קוילן. דעם פּלאַן פון דער געביידע פאַר דער נייער עלעקטראָווניע, האָט אויסגעאַרבעט ה' אינזש. טאָמאַשאַק, וועלכער האָט אין דער בויונג אַריינגעלעגט פיל מי און ענערגיע. דער בנין איז פאַרטיק געוואָרן אין אַ זער קורצער צייט (דעם 25 אויגוסט איז פאָרגעקומען די פייערונג פון לייגן דעם ווינקל-שטיין), ווייל אין אומגעפער 2 טאָגאַכן. איצט אונטער דער עלעקטראָווניע - לייטונג ווערט אַדורכגעפירט דער מאָנטאַזש פון מאַשינען, קעסלען און צעטיילונגס-טאַפל, וועמענס איינשטעלונג סהאָט פּראָיעקטירט דער דירעקטאָר.

די אַרבעטן גייען שנעל פאָראויס אין שוין אין דער נאָענטער צוקונפט וועט מען קאָנען ברענגען אין באַוועגונג די אַנשטאַלט.

וואָס פאַר אַ נוצן פאַר דער שטאָט האָט די נייע אינוועסטיציע?

זי וועט געבן די מעגלעכקייט צו ליפערן ביליקערן שטראָם, זי וועט פאַרזיכערן אַ בעסערע צושטעלונג פון עלעקטער, ווייל די טורבאָ-גרופּן זענען ווייניקער עמפּפינדלעך פאַר באַשעדיקונגען ווי די דיזל-מאָטאָרן, זי וועט דערלויבן אויף אַ ווייטערדיקע אַנטוויקלונג פון דער דראָטן-נעץ, אויף צונעמען פרישע אַבאָנענטן (צבשפּ. מילן), אויף עלעקטריפיקאַציע פון מלאכה, אַגראַר-ווירטשאַפטן און אפשר אויך פון די שכנות'דיקע שטעט און שטעטלעך.

פראַדל לערנער
ביאַלע

משה קאַלינקא
לאָדזש

תנאים-געשריבן

לאָדזש, יאַנואַר 1936

אונזער טאָכטער, שוועסטער און שוועגערין פראַדעלע צו אירע תנאים מיט ה' משה קאַלינקא ווינטשן מיר פיל גליק
עלטערן לערנער, פאַמיליע קאַלינקא חיה און אלי' לערנער (קאָברין)

אונזערע שכנים דער פאַמיליע לערנער צו די תנאים פון זייער טאָכטער פראַדל אַ האַרציקן מזל-טוב.
פאַמיליע סאַנדלאַרוש,
יוסף סאַפּיר און שוועסטער.

צו די תנאים פון פרל' פראַדל לערנער מיט ה' משה קאַלינקא ווינטשן מיר זיי פיל גליק.
די עלטערן — פיל נחת.
שוועסטער יאַקובאָווסקי,
שוועסטע געלבורד, רבקה איידעלמאַן

מיר ווינטשן דעם ה' יואל יצחק לערנער און פאַמיליע, צו די תנאים פון זייער טאָכטער פראַדל מיט ה' משה קאַלינקא ה האַרציקן מזל-טוב.
חנינה קאַשעמאַכער,
יואל שטראָמוואַסער.

פראַדעלע!
צו דיינע תנאים מיט ה' משה קאַלינקא ווינטשן מיר דיר פיל גליק און פרייד.
ליבע, חוה.

אַ האַרציקן מזל-טוב ווינטשן מיר דער פאַמיליע לערנער צוליב די תנאים פון זייער טאָכטער פראַדל מיט ה' משה קאַלינקא.
מ. האָפּפער און פרוי.

אונזער חשובן גבאי ה' יואל יצחק לערנער און פאַמיליע ווינטשן מיר מזל-טוב צו די תנאים פון זייער טאָכטער פראַדל מיט ה' משה קאַלינקא.
חברה קדישא.

שפּאָרט איין צייט,
געזונט און געלט!
וואַש-אַפּאַראַט
„AUTOMAT SAMOPIORĄCY"
קויפט זאַפּאָרט אונזער נייעם פּאַטענטירטן וועלכע וואַשט אָן פּאַרע, סטעריליזירט און דעזינפעקצירט גלייכצייטיק, שפּאָרט איין זייף און צייט. די גרעסטע פאַמיליען-וועש העכסטנס אין 3 שעה. דער פרייז איז צוגענגלעך פאַר יעדער פאַמיליע. באַשטעלונגען ווערן אָנגענומען פאַר באַר און ראַטעס אין וואַרשע. אָנפרעגן טעלעפאָניש 11-57-77 אָדער ביי
A. Khon, Biała-Podl., ul. Janowska 17

CELINA SANDLER
b. wieloletni prof. „Universite de Beute" w Paryżu, długoletnia instruktorka Kursów Kosmetycznych w Warszawie, Pl. Trzech Krzyży 11, będzie udzielać bezpłatnych porad kosmetycznych w zakresie pielęgnacji skóry oraz indywidualnego maquillage'u.
UWAGA! Panie proszone są we własnym interesie uprzednio zapowiadać swoje wizyty w drogerji: M. Hoffera, Biała-Podl. ul. Pierackiego 8.

דער קהלה=בודזשעט אויפן יאָר 1936

דער ראַט פון דער יידישער קהלה איז צונויפגערופן געוואָרן אָנצונעמען דעם קהלה-בודזשעט אויפן יאָר 1936.

כדי צו דאַקומענטירן די יידישע באַפעלקערונג אין ביאַלע מיט דער טעטיקייט פון איר אייגענער זעלבסט-פאַרוואַלטונג, פאַרעפנטלעכן מיר דעם בודזשעט-פרעלימינאַר אינגאַנצן.

בודזשעט=פרעלימינאַר אויפן י. 1936.

אויסגאַבן	פרעלימינירט אין 1935	אויסגעגעבן אין 1935	פראָיעקט פון פאַרוואַלטונג 1936	
חובות:				
חובות פענסיע	2.000	1.300	2.000	
„ וועקסלען	2.276.50		4.000	
„ סקאַרב	2.500		2.500	
„ קראַנקן-קאַסע	2.000		2.000	10.500
ראַבינאַט:				
פענסיע מו"צ אוטשען	3.120	3.120	3.120	
עמעריטור לבית הרב	1.500	583	1.500	4.620
גמינע=קאַנצעלאַריע:				
פענסיע סעקרעטאַר ה' ווינאָגראַד	2.330	2.300	2.330	
„ טייבלום	988	988	988	
באַהייצונג אין ביוראָ	80	80	80	
באַלייכטונג אין „	70	70	70	
טעלעפאָן	–	—	150	
שרייב-מאַשין	–	90	200	
שרייב-מאַטעריאַל און דרוק	200	200	150	
באַפעלקערונג-עווידענץ	500	287.50	—	
געהילף-ביוראָ, האָכבערג	--	—	360	
רייניקן די ביוראָ	60	82	60	4.388
בתי=מדרשים:				
פענסיע — חזן כהן	1.040	936	1.040	
„ יואל גרינגלאַס	450	411	450	
„ מענדעלזאָן	225	257	260	
„ וואַקסמאַן	150	168	150	
„ פרידמאַן	200	124	200	
„ פוטערמאַן, סטרוזש	520	296	260	
„ וויזשיקאָווסקי, „	---	181.50	180	
באַלייכטונג — בתי-מדרשים	500	592.90	500	
באַהייצונג „	200	206	200	
אַסעניזאַציע	150	142	150	
רייניקן (ראָפּע א. א.)	75	134.55	75	
רעמאָנט בתי-מדרשים	1.000	2.800	1.000	4.465
שחיטה=אַדמיניסטראַציע:				
פענסיע — מ. יוד	2.500	2.500	2.000	
„ י פאָלאָנעצקי	2.500	2.500	2.090	
„ ש. רובינשטיין	2.500	2.500	2.000	
„ ל. וויינטרויב	2.500	2.500	2.000	
עמעריטור — בינשטיין	416	312	312	
„ווירצער	312	306	312	
דוד זילבערשטיין	500	500	500	
שחיטה-אויסגאַבן	700	731	700	
ש. י. פראַנקרייך	780	780	780	
דוד רינשטיין	972	972	972	11.576
בית=החיים:				
בית-החיים ח"ק	650	732	650	
פאַרקן	750	689.43	300	950
מקוה: מקוה	2.000	59	2.000	2.000
שפיטאָל: שפיטאָל	18.000	10.943.40	17.000	17.000
שטיצע פאַר אָרעמע און סובווענצן פאַר אינסטיטוציעס				
שטיצע פאַר אָרעמע	2.000	1.776	2.000	
מעות חטים	1.500	—	1.500	
זעלנער-קיך	400	456.51	400	
תלמוד-תורה 2.000 געוועלבער 1500	3.500	2.006.50	3.500	
„טאָז"	200	180	200	
זומער-קאָלאָניע, „טאָז"	300	300	300	
מושב-זקנים	500	2.265	1.200	
גמילות-חסד	600	200	600	
סט. אפּ. נ. מ.	100	50	100	
„תּוּבּוּת"	100	50	100	
אָוונט-קורסן פאַר דערוואַקסענע	500	—	300	
קרן הישוב	100	—	100	
קרן-היסוד	100	—	100	
קרן-קימת	100	—	100	
בית-יעקב	251	250	250	
ישיבה — לובלין	100	--	100	10.850
פאַרשידנס:				
קראַנקן-קאַסע	1.100	—	1.100	
פּאַדאַטקעס	1.000	322.64	1.000	
אַסעקוראַציע — הייזער	250	40.88	250	
פּראָצענט פון הלוואות	400	525.41	400	
עטאַט-אינקאַסע — סקאַרב	--	480	500	
נישט פאָרויסגעזעענע	1.260.50	1.203.60	1.000	4.250
			70.599	

הכנסה:				
עטאַט חובות	7.650	1.939.50	6.399	
„ 1936	21.700	3.373.50	21.700	
שחיטה	24.975	24743.50	23.500	
בית-החיים ערטער	3.000	3.899	3.000	
„ מצבות און אַרוממויערן	500		500	
„ פּריוואַטע נדבות	--	5.000	3.000	
מקוה	2.000		2.000	
געוועלבער — ת"ת	1.500		1.500	
שפּיטאָל-הכנסה	9.000		9.000	
			70.599	

* * *

דער פרעלימינאַר זעט פאָר אַ הכנסה און אַ הוצאה אין דער הויך פון 70.599 זל. דער בודזשעט איז איינגעטיילט אין צען טיילן.

אום צו האָבן אַ קלאָר בילד פון דער גמינע-טעטיקייט, מוזן מיר אַנאַליזירן באַזונדערע פונקטן אי פון די הכנסות, אי פון די הוצאות.

1. חובות

אין בודזשעט אויף 1935, איז אויך פרעלימינירט געוואָרן אַ סומע פון 9.000 זל, אָפּצוצאָלן חובות, אָבער אויסגעצאָלט איז געוואָרן נאָר... 1.300 זל. און היינט פרעלימינירט מען ווידער 10.500 זל. מען וועט צו ווייט דערגיין, אויב די חובות וועלן אָפּגעצאָלט ווערן אין אַזאַ „האָסטיקן" טעמפּאָ, ווי ביז איצט. דער קראַנקער קאַסע-חוב וואַקסט, די וועקסל פאַרפליכטונגען שטייגן (1935—2.276 זל., 1936—4.000 זל.) דער סקאַרב חוב איז דעסטגלייכן געשטיגן. צי וואָס וועלן מיר דערגיין, אויב מוועט נישט אויסאַרבעטן און רעאַליזירן קיין פּלאַן פון אַ שטופּנווייזער דערליידיקונג פון אַלע חובות. אויב סוועט אַזוי ווייטער גיין, זעט זיך פאָר, אַז דעם עטאַט וועט איינמאָנען אַ... קאָמאָרניק אָדער אַ קאָמיסאַר און וועט פאַרווענדעט ווערן בלויז אויף צו באַצאָלן חובות. דער ראַט, אָננעמענדיק דעם בודזשעט, דאַרף זיך איבער דעם פאַרטראַכטן.

2. גמינע=קאַנצעלאַריע

די סומע פאַר דעם טייל בודזשעט איז: 4.388 זל., וועלכע דאַרף אויף ספּעציעלע אויסגאַבן פאַרגרעסערט ווערן. סדאַרף געפירט ווערן אַ סטאַטיסטיק פון דער יידישער באַפעלקערונג. סאיז נישטאָ קיין ענטשפּרעכנדע דיאַגראַמען, וואָס זאָלן אילוסטרירן דאָס לעבן פון יידישן ביאַלע.

אַ חרפּה איז צו דערציילן, אָבער מען מוז.

בשעת הרב שאַפּיראָ ז"ל פון לובלין איז געווען אין ביאַלע און האָט זיך אין דער גמינע געפרעגט, וויפיל יידישע משפּחות ביאַלע פאַרמאָגט, איז נישט געווען קיינער, ווער זאָל אים וועגן דעם זאַכלעך קאָנען ענטפערן.

הגם מיר וועלן באַלאַסטן די גמינע-קאַנצעלאַריע מיט נאָך קליינע אַרבעטן אין דער הינזיכט, מוזן מיר אָבער ענערגיש און קאַטעגאָריש אַרויסטרעטן קעגן פאַרגרעסערן דעם גמינע-פּערסאָנאַל מיט אַ ביוראָ-געהילף.

דער טעטנקייטס-קרייז פון דער ביאַלער קהלה איז אַזוי קליין, אַז די פּערנס-פעקטיוון, דעם קרייז אויסצוברייטערן, זענען אַזעלכע שוואַכע אַז מען דאַרף נישט צונעמען דערווייל נאָך אַ באַאַמטן, אַן אומנויטיקן.

דער גמינע-בודזשעט איז אַזוי אויך צופיל איבערגעלאַסטעט מיט געהאַלטער און פענסיעס, אַז פאַר פּראָדוקטיווע צוועקן בלייבט גאָרנישט, אַבסאָלוט גאָרנישט.

די דאָזיקע און פּרנסים דאַרפן זיך וועגן דעם גוט פאַרטראַכטן.

3. בתי=מדרשים

די ריינקייט פון אונזערע בתי-מדרשים לאָזט זיך גאָר אַ סך ווינטשן דער בית-המדרש איז אָפטמאָל אַ הכנסת-אורחים און דאָס דאַרף נישט געשעען.

די ווייבער-שול און דער ווייבער-בית-המדרש דאַרף אויך געברענגט ווערן צו אַ געוויסן היגיענישן צושטאַנד.

סווילט זיך ביי דער געלעגנהייט פרעגן דער גמינע-פאַרוואַלטונג, צי זי האַלט פון פּרינציפּ: „כל דאלים גבר", ווייל אַלע פענסיעס זענען אויסגעצאָלט (ספּעציעל פון שחיטה ביזן גראַשן), נאָר די אַזוי אויך קליינע פענסיע דעם חזן, איז פאַרלעגן מיט 104 זל.

אויך טאָלערירט די גמינע דאָס פאַרניצן דעם הכנסת-אורחים פאַר פּריוואַטע וווינונגען, ווען מען, אָבער דעם שחיטה-באַאַמטן אירן, קאָן דאָך די פאַרוואַלטונג זיכער צווינגען צו דינגען זיך אַ דירה. וואָס פאַראַ הפקרות הערשט אויף דעם געביט! אויך די צוויי איבעריקע לאָקאַטאָרן מוז מען מיט פּריזלעכע און אַפילו מיט צוואַנגס-מיטלען פון דאָרט באַזייטיקן. סטאָר נישט טאָלערירט ווערן אַזאַ הפקר-צושטאַנד פון וווינען אין גמינע-הייזער בחינם.

4. שחיטה

פאָראויסזעענדיק אַ פאַרקלענערונג פון דער הכנסה, טוט זייער גוט די גמינע, וואָס זי רעדוצירט די אויסגאַבן מיט 2.000 זל. אפשר וועט די קהלה-פאַרוואַלטונג אויפקלערן, וואָס פאַראַ שחיטה-אויסגאַבן זענען עס די 700 זל.? צי איז עס נישט אַמאָל פאַרן פירן די שוחטים אין שעכט-הויז אַריין? אין אַזאַ פאַל, האַלטן די הערן דאָזאָרעס זיכער געמיינט געפונען אַ בעסער פאַרווענדונג פון די געלטער. די גמינע-פאַרוואַלטונג ווייסט דאָך, אַז קיין שום אַרבעטס-געבער שטעלט נישט צו קיין לאָקאָמאָציע דעם אַרבעטסנעמער, צוצופאָרן צום אַרבעטס-אָרט.

רעדנדיק וועגן דער שחיטה, גלוסט זיך פרעגן, צי האָט די גמינע טאַקע אויך ווייטער בדעה צו הייסן קומען די וואָליער שעכטן אין שטאָט די עופות, אַנשטאַט צו שיקן אַהין יעדן טאָג אַ שוחט? צי די וואָליער געניסן פון אומזיסטע שחיטה? צי צאָלן זיי נישט קיין עטאַט? אפשר?

5. בית=החיים

ס"ה פרעלימינירט 950 זל. אפשר, וואָלט שוין צייט געווען צו מאַכן דאָרט אַביסל אָרדנונג?

מיטן פאַרגרעסערן דעם בית-החיים דאַרף מען איבערגיין צום „קוואַרטירן-סיסטעם" און פאַרוואַרפן דעם 2000-יאָריקן "וועלוועלע-סיסטעם".

מעזריטש, אַ פיל קלענערע שטאָט, האָט זיך דערלויבט דעם לוקסוס פון מאַכן אָרדענונג אויפן בית-עולם סאיז דאָרט דאָ אַ קברים- און אַ אָריענטאַציע-מאַפּע. און ביי אונז? ביי אונז לעבט מען אין דער הינזיכט אין צושטאַנד פון „ווילדקייט".

6. מקוה

וועגן דער ריינקייט דאָרט וועט שוין מן הסתם זאָרגן די סאַניטאַרע מאַכט. סאינטערעסירט אונז אַ אַנדער פאַל. מיט אַ יאָר צוריק איז פרעלימינירט געוואָרן פאַר דער אַנשטאַלט 2.000 זל. און אויסגעגעבן געוואָרן איז גאַנצע... 59 זל.

די גמינע-פאַרוואַלטונג האָט באַשלאָסן נישט איינצופירן דאָרט קיין עלעקטריש באַלייכטונג. וואָלט די גמינע באַטראַכט די אַנשטאַלט אַלס אירס אַן אייגנטום, וואָלט זי דערמיט זיך מער פאַראינטערעסירט און צוגעבראַכט איר צו אַ געוויסן נוצבאַרן און מעגלעכן צושטאַנד. אָבער... די דאָזאָרעס אַליין מיינען, אַז זי געהער שוין נישט צו דער גמינע און דעריבער האָבן מיר אַזאַ אַנשטאַלט ווי אין ראָסאָש און נאָך ערגער.

7. סובווענצן

אַ טייל, וואָס האָט אַ סך טויטע פּאָזיציעס. פּאָזיציעס, וואָס זענען אויסן בלויז צו באַשיינען אונזער בודזשעט. מאַכן פון אים אַ קולטור-טרעגעריש און נאַציאָנאַלן. ווי דען קאָן מען אָנרופן די פּאָזיציעס פון: קרן-קימת 100 זל., קרן-היסוד 100 זל., קרן-הישוב 100 זל., אָוונט-קורסן פאַר דערוואַקסענע 300 זלאָטעס,

דער ראַט דאַרף וויסן: ענטוועדער, אָדער. ענטוועדער מנעמט אָן און מען צאָלט אויס, אָדער מען נעמט נישט אָן. קיין "שפּיל פּאָזיציעס„ קאָנען נישט זיין.

די 1.500 זל. וואָס זענען נישט אויסגעצאָלט געוואָרן אַלס מעות-חטים, זאָל פאַרשריבן ווערן אַלס געווינס פון די מוסרים, וואָס האָבן פאַראַיאָרן אין די פאַר פּסח-וואָכן, אין די טעג פון דער „רב-העצע" צוגעבראַכט צום נישט באַ-

ווילסטו האָבן ביליקע עלעקטרי=באַלייכטונג?

צאָל איין פאַר אייניקע מאָנאַטן פאָראויס!

שטעטיקן דעם בודזשעט.

די 3.500 זל. אַלס סובווענץ פאַר דער תלמוד-תורה, פאָדערט אויך עפּעס אַ מערערע באַלייכטונג. די גמינע-פאַר-וואַלטונג האָט נישט קיין איין דערציונגס-אַנשטאַלט. דאַרף זי וועניקסטנס די „תלמוד תורה" ברענגען צו אַ בעסערן מצב. צ. אַ משל, וואָס זאָל ענטשפּרעכן די מינימאַלסטע פאָדערונגען פון דער צייט אין וועלכער מיר לעבן.

8. פאַרשידנס

500 זל. פיגורירט אַלס אינקאַסע-אָפּצאָל פאַרן שטייער-אַמט. סדאַרפן זיך גוט פאַרטראַכטן וועגן דעם די עטאַט-צאָלער. אַז די 500 זל. וואָלטן געקאָנט פאַרווענדעט ווערן אויף עפּעס וואָס וויכטיקערס און סוואָלט אי זיי אַליין, אי דער גמינע געבראַנגט מער נוצן, ווען דער עטאַט זאָל נאָרמאַל איינפליסן אין דער גמינע-קאַסע אָן די סקאַרב-עקזעקוציעס. מיר מוזן האָבן אין זיך דאָס מינימאַלסטע געפיל פון טריישאַפט לגבי אונזער אייגענער אויטאָנאָמער פאַרוואַלטונג און נישט צווינגען איר אויסצוגעבן 500 זל. אויף אַזאַ נישט פּראָדוקטיווע זאַך, ווי עקזעקוציעס דורכן סקאַרב.

9. הכנסה

דער עטאַט איז נישט קיין פּראָגרעסיווער. די צאָל-פּראָפּאָרציע צווישן אַ פאַרמעגלעכן און נישט פאַרמעגלעכן איז אַ צו קליינע.

סדאַרף אַמשאַרפסטן קריטיקירט ווערן דער סיסטעם פון „שוינען די היימישע קעשענעס", וואָס אונזערע דאָזאָרעס האָבן איינגעפירט ביים אויסמעסטן און איינמאָנען דעם עטאַט.

ווער סוויל אויספּרעסן פאַר זיך, אָדער פאַר אייגענע אַ קלענערן עטאַט, פאַרן פּרייז פון נישט מסורן, מוז עפנטלעך געשטעמפּלט ווערן און נישט קריגן, וואָס ער וויל.

די פאַרוואַלטונג- און ראַט-מיטגלידער, דאַרפן זיך אויפהויבן אויף דער געהעריקער הויך און וויסן, אַז זיי זיצן אין גמינע נישט „איינצוהיטן" די היימישע, נאָר צו אַרבעטן געזעלשאַפטלעך לטובת אַלע. דער אויסגעמאָסטענער עטאַט, דאַרף וועניגסטנס אין 70-80 פּראָצענט איינקאַסירט ווערן, נישט ווי ביז יעצט.

פון שטאָט-ראַט.

מיטוואָך אָוונט איז פאָרגעקומען אַ שטאָט-ראַט-זיצונג, אָנצונעמען אַ צוגאָב-בודזשעט פאַרן יאָר 1935/6.

דער צוגאָב-בודזשעט אין דער הויך פון 78.154 זל. הכנסה און 84.050 זל. הוצאה, האָט אַרויסגערופן אַ דיסקוסיע, אין וועלכער סאיז געקומען צום אויסדרוק, די היינטיקע שטאָט-ראַט איינשטלונג — די איינשטעלונג, וואָס האָט זיך געשאַפן נאָכן פאַנאַנדערלאָזן דעם „בעבע"-קלוב. נאָכדעם, ווי די ראַטמענער דאַרפן נישט, ווי לויט אַ קאָמענדע נאָך: אויפהויבן די הענט אָדער נישט.

די זיצונגען אין שטאָט-ראַט דערמאָנען היינט, די צייטן ווען ה' זאַקשעווסקי איז געווען בירגערמייסטער און האָט געמוזט לאַווירן מיט די ראַטמענער, כדי צו פאַרזיכערן זיך די נויטיקע פאַר שטימען. מען מערקט עס היינט אויך, אָבער מען פילט, אַז אויסער אין דער „ראַדע" האָט זיך דער היינטיקער בירגערמייסטער נאָך אין וועמען אָנצושפּאַרן... דאָס פילן אויך די ראַטמענער, און דאָס האַלט אַ טייל פון זיי אָפּ פון „אַגרעסיווערע" אַרויסטרעטונגען לגבי דער שטאָט-פאַרוואַלטונג.

* * *

די יידישע ראַטמענער שפּילן היינט כמעט ווי די אָנגעזעענסטע ראָלע און דעריבער דאַרף יעדער זייער אַרויסטרעטונג זיין ווירדיק און וואָגיק, ווייל אַ סך מאָל זענען זיי דאָס צינגל פון דער וואָגשאָל. און אויב זיי זענען עס נאָך נישט היינט אינגאַנצן, איז זייער מעגלעך, אַז אין נאָנטסטן מאָרגן זאָלן זיי עס יאָ זיין...

די פאַרוואַלטונג, דאַרף אין די פאַלן זיין וועניקער נאָכגיביק און ביי די אַלע, וואָס קאָנען צאָלן, מיט דער גאַנצער קאָנסעקווענטקייט איינמאָנען.

* * *

סבלייבט אונז נאָך צו באַרירן דאָס קאַפּיטל, וואָס הייסט: „יידישער שפּיטאָל", אָבער וועגן דעם, וועלן מיר זיך ספּעציעל אומקערן.

ח. מיאָדעק

* * *

אַ דאַנק אַ געוויסע גרופּן-איינשטעלונג, האָט זיך געשאַפן אַ לאַגע, אַז טייל פאָרשלאָגן, וואָס קומען פון דער שטאָט-פאַרוואַלטונג זאָלן נישט באַטראַכט ווערן פון שטאַנדפּונקט פון צוועקמעסיקייט צי נישט, נאָר... פון דער באַציונג צום רעסאָרט-לייטער פון געגעבענעם רעסאָרט אין מאַגיסטראַט.

* * *

נישט נאָר דער שטאָט-ראַט איז נישט איינהייטלעך, נאָר נישט „האַרמאָניש" אַרבעט אויך דער מאַגיסטראַט. אָפטמאָל ווערן צו די מאַגיסטראַט-פאָרשלאָגן צוגעגעבן אַ באַמערקונג: „נישט אין נאָמען פון דער גאַנצער שטאָט-פאַרוואַלטונג" און בשעת-מעשה קוקט דער בירגערמייסטער אויף דער לינקער זייט פון זיין טיש, וועלענדיק אַזוי אַרום אָנווייזן, ווער סאיז די מינדערהייט און ווער דער „ניין זאָגער" אין מאַגיסטראַט.

* * *

אַ סך פריינטשאַפט-פעדעם בינדן דעם פאָרזיצער פון דער רעוויזיאָנס-קאָמיסיע פון שטאָט-ראַט מיט דעם וויצע-בירגערמייסטער. די פעדעם ווירקן אַמאָל...

שוין נישט פון היינט און נעכטן הערשט צווישן ביידע „שטאָט-טאַטעס" אַ דיסהאַרמאָניע. דאָס לעצטע ווירקט אַזוי, אַז די „פריינטשאַפט-פעדעם" זאָלן זיך נישט אַמאָל אין „פיינטשאַפט-שטריק" פאַר דער מערהייט פון דער היינטיקער שטאָט-פאַרוואַלטונג, אָדער פאַרן בירגערמייסטער פאַרוואַנדלען.

* * *

לעת-עתה האָט די רעוויזיאָנס-קאָמיסיע „בלויז" אַ פּאָכע געטאָן מיט דער בייטש אין דער פאָרם פון אַדורכפירן דעם פאָרשלאַג צוצוציען דעם געוו. בירגערמייסטער ה' זאַקשעווסקי, צו געריכטלעכער פאַראַנטוואָרטלעכקייט, פאַר די 26.000 זל. — יאַטקע-געלטער

זי האָט אָבער גאַנץ דייטלעך געגעבן אָנצוהערן. אַז מען מיינט נישט זאַקשעווסקען, נאָר מען מיינט צו וואָרענען. און כדי צו באַווייזן, אַז מען מיינט עס

„ייד זיס".

אַ פילם-בילד אויף דער קאַנווע פון דער יידישער טראַגעדיע

דער פילם אונטער דעם נאָמען איז ווערעאַליזירט געוואָרן לויטן היסטאָרישן ראָמאַן פון גענימאַלן יידיש-דייטשן שריפטשטעלער ליאָן פויכטוואַנגער. די הויפּט-ראָל, פירט אויס דער אומפאַרגעסלעכער טראַגיקער און טיפער קענער פון דער מענטשלעכער נשמה — קאָנראַד ווייַדט.

אָט איז אין קורצן דער אינהאַלט פון דעם פילם:

אינם גאַסט-הויז אויפן וועג קיין שטוטגאַרט, האָבן זיך באַגעגנט צוויי מענטשן. ביידע גלייך רייך געקליידעט, גלייך פאַרנעם, נאָר אויף ווייט פאַרשיידענע לעבנס-פלאַכן.

איינער — דאָס איז יוסף זיס אָפּענהיימער, אַ גדול צווישן זייניקע, וואָס פאַרוואַלטעט מיט גרויסע געלט-אוצרות, יונג, סימפּאַטיש, רעפּרעזענטאַבל, אויסערסט אַמביציעז, וואָס שטרעבט פאַר יעדן פּרייז און מיט יעדע מיטלען צו מאַכט, צו הערשן.

דער צווייטער — דאָס איז פּרינץ אַלעקסאַנדער, אַן אויסגעצייכנטער פירער, אַ פּיל-מאַליקער זיגער, נאָר גלייכצייטיק אַ מענטש פון אַן ענגען גייסט, שוואַכן ווילן, פון גרויסע אַפּעטיטן, וואָס לאָזט מיט זיך לענקען.

די צוויי מענטשן האָט דער צופאַל און גורל מיט זיך פאַרבונדן. אַזוי איינער ווי דער צווייטער, האָבן זיך אַליין פאַרדאַנקט אַלץ, וואָס זיי האָבן פאַרמאָגט.

טאַקע ערנסט, האָט די קאָמיסיע רעווידירט בלויז אַ טייל („צופעליק" דעם שוואַכסטן און אָנגעוויטיקסטן טייל פון די עלעקטראָ-וויניע אַרבעטן) פון די היינטיקע בודזשעט-אויסגאַבן.

און שוין דאָרט האָבן זיך די פעדעם אין „שטריקלעך" פאַרוואַנדלט.

עם—קא.

באַמערקונג:

צוליבן מאַנגל אין פּלאַץ וועלן מיר צו דער לעצטער שטאָט-ראַט-זיצונג זיך נאָך אומקערן אין צווייטן נומער.

ידידי-בריוועלעך

ב"ה ועש"ק לסדר „ואל ישעו בדברי שקר".

ידידי!

איינגעטלעך, וואָלט איך דיר וועגן ענין גמ"ח-קאַסע אין ביאַלע מער נישט געשריבן. סאיז דאָ וועגן וויכטיקערע זאַכן צו שרייבן. ווייל איך וועגן דאָס ווידער איבערקויען, אַזוי איז עס שוין. אַ סתם ייִדן אויף דער וועלט נעמען זיך און מאַכן אַ דרייוו, מאַכן אַביסל געלט און שיקן עס איבער קיין פּוילן אום צו פאַרטיילן עס צווישן שטעט און שטעטלעך, ווו סוחרן געגרינדעט גמ"ח-קאַסעס אויך צו העלפן יורדים און אַרעמע בעלי-מלאכות מיט ממש אָן פּראָצענטיקע הלוואות. ווערט טאַקע ביי אונז אין ביאַלע אויך געשאַפן אַזאַ קאַסע, נאָר אין דער שפּיץ זעצט זיך צוועק מיט פה אַ ייִד, וואָס פאַרשטייט דעם ענין גאַנץ אַנדערש. אַז געניסן פון אַ גמ"ח, דאַרפן קודם כל זיינע ברידער און קרובים. נאָכדעם אנשי שלומינו וועלכע האַלטן מיט אים (ידידים קאָן מען זיי נישט אָנרופן, ווייל באמת האַלטן זיי אַליין אויף קנאַפּ וואָס כּוח אים) און דער עיקר דאַרף קריגן אַ גמ"ח (אַהיים געשיקט) אַ רייכע בעל-הבית'טע, וועלכע פירט נישט ח"ו קיין שום האַנדל, נאָר האָט זיך ב"ה אויף [illegible], נאָר איר זכות באַשטייט אין דעם, וואָס זי איז [illegible] פון „צעקאַבע". איז אירס אַ נאָענטער קרוב. דער פאַר טאַקע איז גאַנץ מעגלעך, אַז די באַריטערי פונם פּרעזעס, אַז אין „צעקאַבע" וואַרפט מען דעם „ביאַלער-וואָכנבלאַט" אין קויש. (כאָטש בנוגע אַן אַנדער ענין ווי וועגן די פּעקלעך פאַר אַרעמע קרובים אין פּוילן, וואָס ווערן געשיקט דורך די אַגענטן פון „צעקאַבע" אין אַמעריקע, איז מען געוואָרן אַזוי ליבענסווירדיק און תיכף רעאַגירט און געשיקט צו דער רעדאַקציע פון „ביאַלער-וואָכנבלאַט") — איז קרוב לאמת. און מעגלעך, אַז דאָס איז אַזאַ שקר ווי אַלע מקרים זיינע. ווי למשל זיין איינרוימען אין אויער יעדן, אַז ער האָט געוויינט פאַרן ה' סטאַראָסטע און געבעטן, אַז ער וויל נישט זיין מער קיין ראַטמאַן און דער ה' סטאַראָסטע וויל אים נישט אַרויסלאָזן אויף קיין פאַל און האָט אים געזאָגט כּהאי לישנא: אויב דער פאַן ווייסמאַן וועט נישט זיין אין מאַגיסטראַט, האָט ער ישוב קיין שום קאָנטראָל דאָרט.

איך וואָלט פאַר דיר אָט די נאַרישע מעשה נישט מגלה געווען, זאָל אַ ייִד אַ „חכם" מיינען, אַז ער מאַכט מיר פאַרן שוטה, כאָטש „יאמין לכל דבר", נאָר אַז איך האָב שוין געהערט די זעלבע געשיכטע פון טעלעפאָן פּערזאָן פון אַלע, האָבן דאָס געהערט מפּיו הקדוש, פונם פאַן ווייסמאַן אַליין. ערלויב איך מיר דאָס מגלה צו זיין. און דער „גרויסער חכם" מיינט, אַז אַלע זענען יואל מאיר'ס און גלייבן אים. אַז ער טאָקע קען מיט דער ה' סטאַראָסטע קיין עצה נישט געבן און האָבן אויפגעטרעטן אויף דער מאַגיסטראַט-טעטיקייט אָן אים. אָט האָט ער זיך אויסגעשטעלט אויף דער טריבונע בעת דער אַלגעמיינער פאַרזאַמלונג און גע-פּרעדיקט, מעיד געווען אויף זיך אַליין, אַז ער איז אַ חכם גדול און נאָר דער „וואָכנבלאַט" האַלט נישט פון אים. און ווער לייענט דען דאָס בלעטל? נאָר די דינסט מיידלעך, און פילט נישט, ווי ער מאַכט זיך לעכערלעך. אַלע ווייסן דאָך, אַז פרייטאָג ביינאַכט לויפט ער שוין אַרום צווישן די וועלכע ער רופט אָן דינסט מיידלעך (אָבער גאַנץ פיינע אָנגעזעענע בעל-הבית'טעס) בעטן איבערצולייענען דאָס בלעטל. נאָר מילא איז עס כּמעט צווישן אונז ייִדן, אָבער אַז ער טוט דאָס אויף צווישן קריסטן און ברענגט זיך און אונז צו שאַנדע מיט זיין פּוסטע גאווה טוט עס וויי. אָט איז פאַראַנגענע וואָך פאָרגעקומען אַ שטאָט-ראַט-זיצונג און [illegible] מיוחס'דיקער ראַטמאַן נאָך זיין נצחון פּלומרשט, פאַרלאַנגט, נישט מער און נישט ווייניקער, אַז אונזער שטאָט-טאַטע דאָס הייסט דער ה' בירגערמייסטער זאָל אים [illegible] פון די אָנפאַלן אויף אים אינם „ביאַלער-וואָכנבלאַט", באשר אַז בעת דעלעגירן דורכן שטאָט-ראַט מיטגלידער אין דער בילדונגס-קאָמיסיע אויסער די שולן, האָט אַ ראַטמאַן פאָרגעלייגט זיין קאַנדידאַטור, האָט דער „ביאַלער-וואָכנבלאַט" אין באַריכט צוגעגעבן, אַז דאָס האָט מען אירוניזירט, ווייל באמת „אמרי אינשי קמי דשתי חמרי חמרי, קמי רפואה (קאַמראָפּקע) גרידא דיבלי", אויף פּראָסט לשון הייסט עס: ווי קומט אַ ד"א צו קאָרן?... האַסטו באַדאַרפן זען, ווי דער זעלבער ה' ראַטמאַן וואָס האָט זיך אַזוי אַרויסגעשטעלט זיין קאַנדידאַטור, האָט זיך אויפגעשטעלט און האָט טאַקע מודה געווען, אַז ער האָט עס טאַקע דעמאָנסטראַטיוו געשטעלט ווייסמאַנס קאַנדידאַטור, ווייל דער מענטש האַלט זיך פאַר אַ ספּעץ אויף אַלע געביטן און ה' ווייסמאַן איז נעבעך אַרויס אבל וחפוי ראש.

דער שטאָט-טאַטע דער ה' בירגערמייסטער, האָט נישט רחמנות געהאַט אויף דעם „פאָלקס-מערטירער" און אָפּגעשיקט אים מיט זיין אָנקלאַגע ערגיץ אַנדערש. ווען למשל ער פרעגט מיר, וואָלט איך אים אָפּגעשיקט צו הר' יואל מאיר'ן און נישט ער זאָל מיט יואל מאיר'ן לערנען ווי אַזוי זיך נוהג צו זיין בעתן כּרוז וועגן שטימען פאַר אים, נאָר ער זאָל לערנען ביי יואל מאיר'ן, וואָלט אים יואל מאיר אפשר אָנגעוויזן (אין גמרא (ב"מ נט) „אמרי אינשי איתתך גוצא גחין ולחיש לה", דאָס הייסט: אויב דיין ווייב איז אַ קליינע, בויג זיך איין און פרעג ביי איר שטילערהייט אַן עצה און מילי דעלמא. און אַזאַ יאָר מיר ווי זיין קליין ווייב עצה'ט אים. זי זאָגט אים טאַקע, אַ גאַנצע שטאָט איז קעגן דיר, טרעט אָפּ, זיי מוחל, זאָל טאַקע אַ ייִד וואָס פאָרט נעבעך יום ולילה אַרום אויף די ירידים נעבעך [illegible] אויך קריגן אַ גמ"ח פון 25–30 זל. און טאַקע אָן פּראָצענט ממש. מיטגלידער וואָס זענען דוקא רייכע ייִדן און זאָלן צאָלן זייער מיטגלידס-אָפּצאָל, און אַז אַן אָרעמער ייִד נעמט אַ גמ"ח, זאָל ער קריגן במלואו און נישט רייסן פון אים 2–3 זלאָטעס פון יעדער הלוואה.

נאָר ווי געזאָגט, נאָך וואָס ווידער איבערקויען דאָס זעלבע, אַז היינט איז אַ וועלט אָט „כל דאלים גבר", ער מאַכט מיטגלידער, ער מאַכט פאַר נישט קיין מיטגלידער, אַזוי זאָגט ער ווייל איך און רוף מיך קאָנקוניסט. איך וואָלט טאַקע נישט געשריבן וועגן דעם, נאָר איך זע פשוט דעם אונטערגאַנג פון דער וויכטיקער כמעט וויכטיקסטער אינסטיטוציע

זיס פעטער, ר' גבריאל, זאָגט פאַר־אויס דעם פרינץ אַלעקסאַנדער, דאָס איבערנעמען דעם טראָן, טראָץ דעם, וואָס עס לעבט נאָך דער רעגירענ־דער פרינץ און זיין טראָן־פאָלגער. אַ דאַנק דער נביאות גיט זיס אָפּ זיין גאַנץ פאַרמעגן צו דער דיספּאָזיציע פון פרינץ. די נביאות פון ר' גבריאל איז שנעל מקוים געוואָרן און נאָך אַ קור־צער צייט, אָרדנט איין אַלעקסאַנדער אַ טריומפאַלן אַריינפאָר קיין שטוטגאַרט צוזאַמען מיטן ייד זיס, אַלס זיין פינאַנס־מיניסטער.

פון דעם מאָמענט וואַקסט די מאַכט פון זיס פון טאָג צו טאָג. ער באַקומט קאָלאָסאַלע איינפלוסן, טיילט כיבודים און אויסצייכנונגען און רעגירט פּאַקטיש מיטן לאַנד.

אין צווישנצייט, באַקאַנט ער מאַגדאַ־לען סיבילע ווייסענזיי, די איינציקע פרוי, ביי וועלכער ער האָט געקאָנט גליק געפונען. אָבער גראָד די פרוי איז געפעלן אויך דעם פרינץ און זיס ווערט זיך נישט אָפּצוגעבן זי אים, כדי צו דערגרייכן זיין ציל.

דער פעטער פון מאַגדאַלען, דער הויף־ראַט פון פוינאַנטום ווייסענזיי, האָט אַזוי רויק די פאַרשעמונג פון זיין טאָכטער נישט אָנגענומען. ער האָט אַראָפּגעבראַכט דעם פרינץ אין אַ קליין שטעטעלע אונטער שטוטגאַרט, וווּ סהאָט געוווינט די איבער אַלץ געליבטע טאָכ־טער פון זיסן — נעמי. דעם פרינץ איז געפעלן דאָס פרישע מיידל און, פאַר־פאָלגנדיק זי, האָט ער אומגערן פאַראורזאַכט איר טויט.

דער יאוש פון זיסן האָט נישט גע־האַט קיין גרענעצן. ער באַשליסט צו פאַרניכטן דעם פירשט און שווערט אום נקמה ביים טויטן קערפּער פון זיין טאָכטער.

ער דערוועקט אינם פרינץ טרוימען וועגן מאַכט, ער ווייזט אים אין זיין פאַנטאַזיע די קעניגלעכע קרוין, ער דערמאָנט אים ,ופילו וועגן קיסרטום. אונטער זיין איינפלוס, אָרגאַניזירט אַלעק־סאַנדער אַ מלוכה אַטענטאַט, נאָר ווען

יעדער טאָג נייע גבירים!

יעדער טאָג ברענגט אונז איצט ידיעות וועגן גרויסע געווינסן, וועלכע פאַלן אין דער ציונג פון דער 4-טער קלאַס פון דער 34-טער לאָטעריע. אָט זענען פאָ־טאָגראַפיעס פון אייניקע פון די גליק־לעכע געווינערס.

אָט דער איז אַ איינוווינער פון פויזן, דער ה' אַלעקסאַנדער מיללער, אַ באַ־זיצער פון אַ פערטל לאָס פון נומ. 150.704, אויף וועלכן עס איז געפאַלן 100 טויזנט זלאָטעס. מיטן געווינס וועט ער זיך טיילן מיט אַ גרופּע חברים, וועלכע געהערן צום שותפות.

דער ה' סעווערין קאָוואַלסקי פון גניעזנאָ האָט איינגעקאַסירט 10 טויזנט זלאָטעס, אַלס באַזיצער פון אַ פערטל פון נומ. 95423, וועלכער האָט געוווּנען 50 טויזנט זל.

איינע פון די טעגלעכע געווינסן 30 טויזנט זל. איז געפאַלן אין סקער־נעוויץ אויפן נומ. 2633. אַ העלפט פון דעם אויסגעטרוימטן פאַר זיך נומער האָט געקויפט די פרוי וואַנדאַ אָלי־שעווסקאַ, וועלכע פאַרנעמט זיך מיט צושטעלן דאָרפישע פּראָדוקטן די שטאָ־טישע אָפּנעמער. זי האָט דערהאַלטן 12 טויזנט זל. די ציונג פון מיליאָן וועט פאָרקומען דעם 21 ד.מ. און אין אַ קאַרגן מאָנאַט שפּעטער (דעם 20-טן פעברואַר) וועט זיך אָנהויבן די ציונג פון דער 1-טער קלאַס פון דער 35-טער מלוכה־לאָטעריע. נאָך דער ציונג פון מיליאָן וועט מען שוין קאָנען קויפן לאָסן צו דער 1-טער קלאַס פון דער 35-טער לאָטעריע.

אַלע פאָרברייטונגען זענען שוין פאַרטיק, מאַכט זיס צונישט יענעמס פּלענער און אין אַ טראַגישן געשפּרעך מיטן פרינץ, דערדריקט ער אים אַזוי, אַז ער שטאַרבט ער פון אַ האַרץ־שלאַג.

זיס ווערט אַרעסטירט, נאָך אַ זייער שאַרפער סצענע אין געריכט, באַקומט אַ טויט־אורטייל. ער שטאַרבט ווי אַ העלד, פליסטערנדיק מיט די ליפּן אין דער לעצטער מינוט דעם אַלטן טיף־אויפטרייסלדיקן רוף פון די אבות: „שמע ישראל"...

שושנה ־ל.

אַ דירה.

פון **2 צימערן** מיט אַ **קיך** און אַ **געוועלב** צו פאַרקויפן אויף בריסקער גאַס.

אינפאָרמאַציעס ערטיילט ה' ל. ווייסמאַן

נויטיק אַ דירה

פון 2־3 צימערן מיט אַ קיך

ווענדן זיך אין ביוראָ

פון ה' **ווייסבערגער פר. פּלאַץ 5**

מ ע ל ד ו נ ג.

אַגאָנסן, גראַטולאַציעס, נעקראָלאָגן נעמט אָן פאַרן „ביאַלער־וואָכנבלאַט" אויך די דרוקעריי „עקספּרעס".

אַלע אָנגעלעגנהייטן פון דער אַדמי־ניסטראַציע, דערלעדיקט ל. ווייסמאַן.

אַדמיניסטראַציע

„ביאַלער־וואָכנבלאַט".

מעלדונג.

די „תרבות" ביבליאָטעק מעלדעט:

אַלע חובות פון די ג' אַבאָנענטן, דאַרפן איינגעצאָלט ווערן ביז דעם 25 יאַנואַר. די וועלכע וועלן נישט איינצאָלן, וועלן קיין ביכער נישט באַקומען. גלייכצייטיק ווערט געמעלדעט, אַז אָנ־הויבנדיק פון ניי־יאָר דאַרפן אַלע אַבאָ־נענטן צאָלן זייער הודש־אָפּצאָל ביז דעם 10 יעדן מאָנאַט. פאַר פאַרשפּע־טיקונג וועט גענומען ווערן אַ שטראָף.

Kino Dźw. „Tęcza"

שפּאָרזאַמקייט —

דאָס געבאָט פון דער שעה!

באַנוצט זיך אין דערווירטשאַפט נאָר מיט

קוילן

וואָס מאַכט אויס מיט גאַנצע 30 פּראָצענט ביליקער ווי מיט האָלץ.

די בעסטע סאָרטן קוילן צו באַקומען ביי

אַברהם אָרלאַנסקי

Plac Wolności 9,

אי' אונזער ביאַלע, און דאָס צווינגט מיר ווידער צו שרייבן.

אָט דער גאַנצער „חכם" ווי ער האַלט זיך, האָט זיך אַזוי פאַרגאַלאָפּירט ביים פאַבריצירן מיטגלידער און פאַר־געסן איינלאָדן די אמת'ע מיטגלידער, אַז ער האָט אַפילו פאַרגעסן איינצולאַדן אַזאַ וויכטיקן מיטגליד ווי דער מאַגיס־טראַט איז. אַ מיטגליד, וועלכער שטיצט דעם גמ"ח מיט 400 זל. אַ יאָר און נעמט גראָד נישט קיין גמ"ח דאָרט. מעגלעך, אַז דער פּרעזעס „חכם" האָט מורא געהאַט, סזאָל נאָך מאָל דער דעלע־גאַט פון מאַגיסטראַט און מעגלעך אויך, אַז דער ה' בירגערמייסטער אַליין וואָלט אָנוועזנד געווען און אויסהערן די אַלע באַגרינדעטע פאַרווירפן קעגן אים און פאַר אַזאַ פערזאָן וואָלטן מען זי קריטיקירט מיט אַזאַ פאָרשלאַג ווי „גילאָטינע" פאַר דער אָפּאָזיציע. נאָך איידער מ'האָט געעפנט דאָס מויל, איז דער ערשטער פאָרשלאָג געווען, באַגרע־ניצן די רעדנער און דערפאַר האָט מען נישט געשיקט קיין לאַדונג אין מאַגיס־טראַט. סיי ווי דער מאַגיסטראַט איז באַליידיקט און גאַנץ מעגלעך, אַז די גמ"ח קאַסע זאָל נישט באַקומען די 400 זל. טעבוועגן וואָס זי באַקומט יעדעס יאָר און ווער ווייסט וואָס נאָך פאַר אַ קאָנסעקווענצן דעם פּרעזעס קאַפּריזן און אַמביציעס וועלן נאָך ברענגען. און באמת זענען די פאַר־דינסטן פונעם פּרעזעס פאַרן גמ"ח נישט ווערט, אַז דער גמ"ח זאָל אַפילו דעם מינדעסטן שאָדן ליידן דורך אים.

און כאָטש ער איז אַ גרויסע עקשן, פרוווו איך נאָכאַמאָל רעדן, אפשר וועט זיך דערוועקן ביי אים דאָס געוויסן און וועט אָפּטרעטן אַ צווייטן די פירונג. און די גמ"ח־קאַסע, וועלכע איז די נויטיקסטע און וויכטיקסטע אינסטיטוציע נאָר אונז וועט נישט צוגרונד'ע גיין. און אַז מדאַרף פרוון נאָכאַמאָל און ווידער אַמאָל, האָב איך גראָד געלערנט פון אַ... גנב אַ גונב דעת הבריות „ראשון שבגנבים גונב דעת הבריות". וויפל מאָל האָט מען שוין אָט דעם גונב־דעת געכאַפּט ביי מיאוסע מעשיות ווי גנבת דעת און ממון, גזל את הרבים וכו'. און דאָך האָט ער לעצטנס געהאַט מוטה מסית ומפתה זיין מיט דער מיטהילף פון אַ פּאָר צבועקעס און אַריינצופירן אין טעות די נאַיווע, די תמימים און האָט טאַקע לדאבונינו געפועלט. און אַז מקען אויך פון אַזעלכע לערנען און אַרויסנע־מען אַ מוסר השכל, דערציילט מען אַז דער קדושת לוי ז"ל האָט זיך אויך אַמאָל גענומען אַ מוסר השכל פון אַ גנב.

ר' לוי יצחק דער באַרדיטשעווער ז"ל האָט געמאַכט אַ נסיעה איבער יידישע שטעט און שטעטלעך, צו קלייבן נדבות מער פדיון שבוים. דאָס איז נישט געווען דאָס ערשטע מאָל, וואָס ער האָט עס געטון. גאַנץ אָפט, ווען נאָר די נויט איז גרויס געווען און אויפן אָרט האָט מען די באַהעריקע סומע נישט געקענט צוזאַמענעמען, האָט זיך דער באַרדי־טשעווער אַרויסגעלאָזט „איבער דער וועלט". פדיון שבוים, הכנסת כלה, דאָס זענען געווען מצוות, פון וועלכע זייער גרויסער צדיק האָט זיך קיינמאָל נישט אָפּגעזאָגט, ופילו בטול תורה האָט אין אַזאַ מאָל אים נישט געקענט צוריק האַלטן. אויב יידן האָבן געדאַרפט אויס־געלייזט ווערן פון גויאישע הענט און אויב יידישע טעכטער האָבן געדאַרפט געפירט ווערן צו דער חופה, ווער האָט געדאַרפט זאָרגן פאַר דעם אויב נישט ר' לוי יצחק? ער האָט תמיד געהאַט דערפאַלג. וועמען, נישט וועמען, ר' לוי יצחק'ן האָט מען תמיד געטראָגן די נדבות אַנטקעגן. איינמאָל איז עס אָבער נישט געגאַנגען, צי יידן זענען געווען שטאַרק פאַראָרעמט, אָדער סתם האַרטלייביג, ר' לוי יצחק איז שוין דורכגעפאָרן אַ רייי יידישע ישובים און ער האָט נאָך אַלץ אַ נישט־קע סומע, ווייט צו קליין פון דעם, וואָס ער האָט געדאַרפט האָבן, האָט דער צדיק אַזוי געטראַכט: וואָס איז די פעולה, אַוועקצוטרן אַזוי פיל צייט אויף גאָרנישט, אַז איך קאָן אין דער צייט בעסער זיצן לערנען? פדיון שבוים, הכנסת כלה זענען טאַקע וויכטיק, תלמוד תורה איז דאָך אָבער כנגד כולם?

איז ער צוריק געפאָרן אַ היים זיך געזעצט לערנען, שוין האַבנדיק זיך מייאש געווען, אַז אים וועט געלינגען צו שאַפן דאָס געלט וואָס איז נויטיק געווען, ווער ווייל האָט אין באַרדי־טשעוו פּאַסירט אַזאַ מעשה:

אַ ייד איז געכאַפּט געוואָרן גנבה'נענ־דיק, איז מען אים באַפאַלן און מהאָט אים געשלאָגן מכות רצח און נאָכדעם אַוועקגעפירט אין פּאָליציי און איינגע־זעצט אין תפיסה. ר' לוי יצחק האָט זיך פון דעם דערוווסט און זיין האַרץ האָט דערפילט גרויס רחמנות אויפן יידן. טאַקע — האָט ר' לוי יצחק זיך געטראַכט — פון פאַרגעניגן איז דער ייד נישט געגאַנגען גנבה'נען, מסתמא האָט אים געפעלט אויף ברויט אָדער אַנדער נויטיקע הצטרכות'ן. זאָל ער נאָר צוריק זיין אויף דער פריי, וועט ער שוין מער נישט גנבה'נען. ר' לוי יצחק האָט בשום אופן נישט געוואָלט פאַרנאַכלע־סיקן די געלעגנהייט, צו מאַכן אַ יידן פאַר אַ בעל תשובה. איז ער אַוועק אין פאָליציי און זיך משתדל געווען, אַז מזאָל דעם יידן אַרויס לאָזן פריי. מיט דעם באַוווסטן צדיק אַלס מליץ יושר, האָט מען דעם גנב אַרויסגעלאָזט, אי־בערגעבנדיק אים אין ר' לוי יצחק'ס הענט. האָט ר' לוי יצחק געהאַט אַ שמועס מיטן גנב: אַודאי וועט איר ווערן אַ בעל תשובה -- איר וועט דאָך נישט ריזיקירן נאָך אַ מאָל, ווען איר ווייסט שוין וואָס עס האָט מיט אייך פּאַסירט דאָס ערשטע מאָל? דער ייד האָט אַ שמייכל געטון, אַז מפאַלט דורך דאָס ערשטע מאָל דאַרף מען דען נישט פרוון אַ צווייט מאָל? — האָט דער ייד אָפּגעענטפערט — אַ צווייט מאָל וועלן זיי מיר שוין נישט כאַפּן, איך וועל שוין וויסן ווי זיך צו היטן, און דער ייד האָט איבערגעלאָזט ר' לוי יצחק און איז אַוועק. דער צדיק איז געבליבן ווי געפלעפט. ער האָט אָקוועטש געטון מיט די פּלייצעס און געזאָגט צו זיך אַליין: אָט דאָס זענען אמתע דבורים. דורכגעפאַלן איינמאָל, פּרובירט ער אַ צווייט מאָל. און איך, אַז כהאָב נישט געקענט באַלט צוזאַ־מענקלייבן דאָס געלט וואָס איך האָב געדאַרפט, האָב איך זיך צוריקגעקערט אַ היים! ניין, נישט דאָס איז דער וועג, מען דאַרף פרוון נאָכאַמאָל. יידן וואַרטן אויף הילף, די הילף מוז פאַר זיי גע־שאַפן ווערן. און דער באַרדיטשעווער האָט זיך אויף דאָס ניי און מיט מער ענטשלאָסנקייט זיך אַרויסגעלאָזט אין וועג אַריין קלייבן נדבות.

פונם גנב האָט דער באַרדיטשעווער ז"ל אַ סך געלערנט. דעריבער שרייב איך נאָכאַמאָל וועגן גמ"ח, מדאַרף פרוון דאָס האָב איך געלערנט טאַקע פון אַ... „לוי" נאָר אָן קדושה...

ידידך אורח.

Redaktor-Wydawca: Chaim D. Miodek. Druk „Express", Biała-Podlaska, Piłsudskiego 6.